

İSTANBUL'DA BİR JAPON TARİHÇİ- TOKUTOMI SOHŌ'NUN MEKTUPLARINDA ON DOKUZUNCU YÜZYIL TÜRKİYE İMGELERİ¹

Yrd. Doç. Dr. Ali Volkan ERDEMİR

Erciyes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi

Japon Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

averdemir@erciyes.edu.tr

Öz

Japonya'nın 19. yüzyılda Türkiye'yi daha yakından tanıma çabası içinde olduğu bilinen bir gerçektir. Bu dönemde, kısa bir süre İstanbul'da bulunmuş Japon tarihçi ve gazeteci Tokutomi Sohō'nun, başbakan Ōkuma Shigenobu'ya yazdığı mektuplardaki Türkiye izlenimleri, o dönemde Japonya'daki Türkiye bilgisinin niteliğini anlamak için büyük bir önem taşımaktadır. Bu makalede bu Japon entelektüelin İstanbul izlenimleri ve Türkler hakkındaki görüşü ele alınacak ve Japonya'daki 19. yüzyıl Türkiye bilgisinin genel bir değerlendirmesi yapılacaktır.

Anahtar kelimeler: TOKUTOMI Sohō, Japonlar'ın Türkiye Görüşü, YAMADA Torajirō, 19. yüzyılda İstanbul

THE JAPANESE HISTORIAN IN ISTANBUL – IMAGES OF THE NINETEENTH CENTURY TURKEY IN THE LETTERS OF TOKUTOMI SOHŌ

Abstract

Japan's attempts to get to know more about Turkey during the late nineteenth century is a well known fact. In such an era, the short visit of Tokutomi Sohō –the Japanese historian and journalist- to Istanbul in 1896 is very important as he notes down his impressions of Turkey, the people and politics into the letters addressed to Prime Minister Ōkuma Shigenobu. This paper deals with this Japanese intellectual's view of Turkey of the late 19th century, and the general notion of Turkey in Japan.

Keywords: TOKUTOMI Sohō, Japanese View of Turkey, YAMADA Torajirō, Nineteenth Century Istanbul

¹ Bu makale, 2007 yılında Kyoto Üniversitesi, Beşeri Bilimler ve Çevre Bilimleri Enstitüsü'nde tamamlanan *The Japanese View of Turkey during the Meiji Era: A Study Focused on Torajirō Yamada* adlı doktora çalışmasından (Erdemir, 2007) geliştirilerek yazılmıştır.

1. Giriş

19. yüzyılda Japonya kendisiyle aynı iki sorunu -batılı devletlere verilen zorunlu kapitülasyonlar ve Rusya tehdidi- yaşayan Türkiye'yi daha yakından tanıma gayreti içindedir. Bu dönemde İstanbul ziyaretleri sırasındaki Türkiye gözlemlerini kaleme alan Japonlar'dan birisi de, Tokutomi Sohō'dur. 1896 yılının 22 Ekim - 30 Ekim tarihleri arasındaki İstanbul ziyareti sırasında Japonya Başbakanı Ōkuma Shigenobu²ya yazdığı mektuplarda betimlediği Türkiye portresi, 19. yüzyılda Japonya'da pekişen Türkiye bilgisinin önemli kaynaklarından biridir.

Bu makalede öncelikle Tokutomi Sohō hakkında genel bilgi verilecek, Tokutomi'nin Türkiye görüşünü anlayabilmek için, Japonya'da 1896 yılına değin oluşmuş Türkiye bilgisine genel hatlarıyla değinilecektir. Tokutomi'nin İstanbul ziyareti sırasında edindiği Türkiye bilgilerinin olası kaynakları üzerinde de durulacaktır.

Tokutomi'nin mektupları Sugii Mutsurō tarafından *Tokutomi Sohō no kenkyuu* (1977) adlı kitapta siyasi konular üzerine odaklı şekilde ele alınmıştır. Daha çok batılı bakış açısıyla ele alınan bu konulara burada tekrar değinilmesi orijinallik taşımayacaktır. Bu yazıda asıl ele alınacak konu ise Tokutomi'nin İstanbul ziyaretinden mektuplarına yansıyan Türkiye izlenimleri ve Türkler hakkındaki görüşleridir.

2. Tokutomi Sohō 徳富蘇峰 (1863-1957)

Japon tarihçi, gazeteci ve eleştirmendir. Asıl adı Tokutomi İichiro'dur.

Kumamoto Yōgakkō'da başladığı *rangaku*³ eğitimine Kyoto Dōshisha'da (günümüzde Dōshisha Üniversitesi) devam etse de, mezun olmadan memleketi Kumamoto'ya döndü. Burada yerel bir gazete çıkarmakla başladığı gazetecilik yaşamı, 1887'de çıkardığı Japonya'nın ilk genel haber dergisi *Kokumin no Tomo* ile profesyonel hale gelmiştir. Yayın hayatı 1898'e kadar devam eden bu derginin Meiji Dönemi Japon siyasi yaşamı üzerinde oldukça etkili olduğu söylenir.

Gazetecilik yaşamına, *Katei zasshi* (1892-1898) ve *Kokumin no Tomo*'nun İngilizce versiyonu *The Far East* (1896-1929) ve yüksek tirajlı *Kokumin Shimbun* (1890-1929) ile devam etmiştir.

Tokutomi Batılı devletlerin, özellikle de Amerika Birleşik Devletleri'nin, sosyal ve politik düzeninin Japonya'ya uygulanmasıyla, Japonya'nın da kısa bir sürede modern bir ülke olacağına inanmıştı. Ancak ilk Çin-Japon Harbinin ardından siyasi görüşü değişti ve 1890'larda Meiji oligarşisini destekler hale geldi. Bu

² 大隈重信 1838-1922 (Japonca'da soyad isimden önce yazılır.)

³ Asıl terim *Yōgaku*'dur. Geniş anlamıyla Edo Dönemi (1600-1868) sırasında Batıdan alınan tıp, dil sanat vb. bilimlerinin Japonya'da çalışılmasıdır. Bu dönemde pek çok konu Hollanda'dan öğrenildiği için *rangaku* (Hollanda bilimi) olarak da bilinir. *Japan, An Illustrated Encyclopedia*, 1992, s.1697.

düşüncelerle çıkardığı *Kokumin Shimbun* 1905’de neredeyse hükümetin resmi gazetesi haline almıştı.1910 yılında ise Japonya’nın ilhak ettiği Kore’de *Keijo Nippo* adlı gazete ile Meiji hükümetine desteğini sürdürdü.

Tokutomi gazetecilik ve çeşitli gazete ve dergilerdeki baş editörlük görevlerinin yanı sıra, tarih, uluslar arası ilişkiler, biyografi ve edebiyat konularında üç yüz elli kadar makale ve erken dönem Japon tarihi üzerine *Kinsei Nihon Kokumin shi* adlı bir kitap yazdı.

1943 yılında Japon Hükümeti tarafından, edebiyat, kültür ve sanat alanında başarılı görülen kişilere verilen *Kültür Madalyası* ile ödüllendirildi.

1945 yılında savaş suçu şüphesiyle tutuklandı. Dava sonuçlanmadıysa da yaşamının geri kalanını Atami’de ev hapsinde geçirdi.

3. Japonya’da Türkiye Bilgileri

Kobe Şehri Kosetsu Sanat Müzesi’nde bulunan “İnebahtı Savaşı Resmi” adlı tabloda⁴ Japonya’da Türk algısının 16. yüzyıl sonlarında başladığı tahmin edilebilir. Portekizli tacirler tarafından Japonya’ya bu dönemde getirildiği düşünülen, 1571 İnebahtı savaşını konu alan resimde Osmanlı Devleti’nin, Hristiyan batıyı tehdit eden güçlü (anti-Hristiyan) düşman imajı belirgindir.⁵

Nishikawa Joken 1695 yılında yayımlanan *Kai Tsūshōkō* başlıklı kitabında Türkiye’yi *Turkein* olarak belirtip, ülke konumu, “Hollandalılara benzeyen” insanı ve ürünleri hakkında bilgi verir.⁶

Yine, Arai Hakuseki’nin yazdığı, *Sairan İgen* (1713) adlı kitapta adı *Toruka* olarak geçen Türkiye için “...Bu ülke çok güçlüdür. Çevresindekilerin hepsi ona itaat eder...Kendine bağlı çok ülke vardır. İnsanları Hollandalılar’a benzer...” denilmektedir.⁷

18. yüzyılda yayımlanan *Komozatsuwa* ve *Bankoku Shinwa* adlı kitaplarda, hakkında yabancı ve hayali tanımlamalar bulunan Osmanlı İmparatorluğu’ndan “üç kıtada hüküm süren müthiş askeri kuvvet” olarak da bahsedilir. Bu bilgilerin ise 16. ve 17. yüzyılda Portekizliler ya da Hollandalılar tarafından Japonya’ya getirildiği tahmin edilmektedir.⁸

19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu ve Japonya iki büyük sorunla (kaptülasyonlar ve Rusya tehditi) ile başa çıkmaya çalışıyordu. Bu dönemde Japonya’nın Osmanlı İmparatorluğu’na gösterdiği siyasi ilgi yoğunlaşmış, Türkiye’ye

⁴ Tablonun asıl adı 「レバント」

⁵ Kiichiro Nakayama (中山喜一朗)’nın konuyla ilgili detaylı yazısı için bkz: Esenbel S., U. Rasim and Misawa N. (text writers) 2003, s.16-18.

⁶ Erkin, Şubat 2002, s.91-92.

⁷ A.g.e. s. 28-29.

⁸ Esenbel, 1996, s. 238.

gönderilen heyet ve askeri gözlemci sayısı artmıştır. Örneklendirmek gerekirse; 1881 yılında Yoshida Heyeti İstanbul'da Sultan II. Abdülhamid ile görüşmüş, bu ziyareti 1892-1893 yıllarında Japon Genel Kurmayı'ndan istihbarat subayı Albay Fukushima Yasumasa takip etmiştir. Ienaga Tokoyichi'nin ziyareti de benzer bir şekilde siyasi içeriklidir.⁹

Bu ziyaretlerin dışında ise 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başında Asahina Chisen, Tokutomi Kenjirō ve bu yazıda ele alınan Tokutomi Sohō gibi Meiji Dönemi (1868-1912) entelektüellerinin İstanbul ziyaretleri sırasında edindikleri izlenimleri yazdıkları makale ve seyahatnameler Japonya'daki Türkiye bilgisine önemli katkı sağlamıştır.¹⁰

I. Dünya Savaşı çıkana değin İstanbul'da yaklaşık yirmi iki yıl ticaret ile uğraşmış, fahri konsolosluk yapan Yamada Torajirō'nun yazdığı *Toruko Gakan* (1911) adlı kitap ile Japonya'daki gazete ve dergilerde Türkiye ve Türk halkı konulu yazılarının da Japonya'daki Türkiye bilgisi oluşumuna katkısı unutulmamalıdır.¹¹

1877 Ekim ayında İstanbul'a ayak basmış, Türkiye'yi kendi gözleriyle gören Japon velihtı Higashi Fushimi no Miya'nın (東伏見宮) bu ziyaretine cevaben, Sultan II. Abdülhamid, 1889 yılında Osman Paşa idaresindeki bir heyeti Ertuğrul Fırkateyni ile Japonya'ya göndermiştir. Böylece Ertuğrul Fırkateyni'nin uğramış olduğu Nagasaki, Tokyo ve Kobe gibi liman şehirlerindeki Japonlar Türkler'i görme fırsatı bulmuşlardır.

Tokutomi'nin İstanbul'a geldiği 1896 yılında Japonya'da artık şekillenmiş Türk bilgisinin varlığından söz edilebilir.

3. Olası Yerel Bilgi Kaynağı

Torajirō Yamada, Türkiye ve Japonya arasında diplomatik ilişkilerin henüz resmen kurulmadığı 19. yüzyılda fahri konsolos görevini yerine getirmiş, ayrıca İstanbul'u ziyaret eden Japonlar'a rehberlik ve tercümanlık yapmıştır.¹² Tokutomi de kendisinden bahsetmektedir:

Burada (İstanbul'da), Torajirō Yamada adında bir Japon var. Gemiye kadar gelip beni görmesinden memnun oldum.¹³

⁹ Esenbel, Şubat 2002, s.4-5.

¹⁰ Bu üç entelektüelin Türkiye izlenimleri hakkında bkz: Erdemir, 2007. s. 42-77.

¹¹ Torajirō Yamada'nın Türkiye görüşü, Japon-Türk ilişkilerine katkısı, İstanbul'da yaptıkları vb. konular hakkında detaylı bilgi için bkz: Erdemir, 2007. s. 4-41.

¹² 山田寅次郎 (1866-1957) 1892 yılından itibaren yaklaşık 22 yıl İstanbul'da yaşamış, Sultan II. Abdülhamid'e uzak doğu porselenleri konusunda danışmanlık yapmıştır. Ticaretin dışında, İstanbul'daki ilk yıllarında Türk deniz askerlerine Japonca öğretmenliği görevini üstlenmiştir.

¹³ 当地二八日本人ニテ山田寅次郎と申す人あり、同人船中迄出迎ひ万事好都合二候。Sugii, 1977, p. 326

İstanbul'da ticaretle uğraşan Yamada, uzak doğu porselenlerine meraklı Sultan II. Abdülhamid'e danışmanlık yapmış, sarayda askerlere Japonca öğretmiştir. Kendisine Türkiye yararına çalışmalar yaptığı düşüncesiyle 4. Mecidiye Nişanı ve 4. Rütbeden Osmani Nişanı verilmiştir¹⁴. Tüm bu noktalar göz önüne alınınca, Yamada'nın çevresindeki paşa, yüksek gelirli Türkler ve yabancı uyruklu tüccarlar gibi toplumun üst gelir sınıfının kapılarını Tokutomi'ye açtığı tahmin edilebilir. Diğer yandan Yamada'nın rehberliği ile sınırlı kalmayan Tokutomi, bildiği yabancı dilleri kullanarak da yerel halkla iletişim kurmakta, İngiliz ve Fransız dillerinde çıkan yerel gazeteleri okuyabilmektedir:

Burada, çeşitli dillerde anlaşabiliyorum. Herkes Fransızca biliyor. İngilizce de neredeyse her yerde konuşuluyor. İngilizce ve Fransızca yayımlanan iki de gazete var.¹⁵

Buraya kadar yapılan alıntılarda, Tokutomi'nin İstanbul'da edindiği genel bilginin yerli ve yabancı kaynaklara dayandığı görülür.

4. İstanbul İzlenimleri

22 Ekim 1896 tarihinde İstanbul'a varan Tokutomi Sohō 30 Ekim'e değin bu şehirde kalmış, bu ziyareti sırasında gerek İstanbul gerekse İstanbul halkını gözlemleme fırsatı bulmuştur. Tokutomi'yi en başta etkileyen şeylerden birisi İstanbul boğazının güzelliğidir:

Asya ve Avrupa kıtalarını birbirine bağlayan, dağlarla ve denizle kaplı bu muhteşem manzarayı tarife kelimeler yetersiz kalır.¹⁶

İstanbul boğazından sonra Tokutomi'nin en çok bahsettiği şeylerden biri, Japon mutfağından farklı ve daha çeşitli yiyecekleri içeren Türk mutfağıdır:

Türkler kuzu eti yemeyi çok seviyorlar. Burada hiç sığır eti yok, sadece kuzu eti.¹⁷

Türk yemek kültürü hakkındaki gözlemlerini şu satırlarda da görmek mümkün:

Türkler yağla kızartılmış pirinci çok yerler¹⁸... Uji çayını içmekte kullanılan kasele benzeyen kaplarda acı kahve içmeyi seviyorlar.¹⁹

¹⁴ Bu madalyalar İstanbul Deniz Müzesi'nde sergilenmektedir. Esenbel S., U. Rasim and Misawa N. (text writers) 2003. s.45.

¹⁵ 此地二来りて始めて幾多か外国語の通用出来候、仏国ナレハ何レモ通用致シ候、英国語ニても大概ヨロシク候。新聞は同一新聞にて英仏両面にて出版ノモノニ種有之候、[中] Sugii, 1977, s. 330.

¹⁶ 欧亜の二大陸ヲ狭み山海の形勢を占め其の風光の美麗ナル何トモ言葉ニハ尽シ不申候。a.g.e. s. 325-326.

¹⁷ 土耳其人ハ羊ヲ嗜ミ候、牛肉ナク羊肉ノミニ候。a.g.e. s. 329.

İstanbul'daki yiyecek çeşitliliği ve yabancılığı ilgisini çeker:

İstanbul'daki meyve çeşitliliği çok ilginç...²⁰ Bunların dışında Japonya'da bulunmayan elma çeşitleri, armut gibi meyveler de var.

Bunların dışında değişik gelen bir diğer şey ise Ekim ayındaki iklimidir:

İstanbul'da hava sıcaklığına şaşırımdım. Mont bir yana, kazakla bile terleniyor.²¹

İstanbul'u tek başına da gezen Tokutomi, bir akasya ağacı gölgesinde kahve içen bir grupta sohbet eden Tokutomi'yi gören kişiler de bu gruba katılır:

İstanbul'da bir Japon'a rastlamak ender bir şey olsa gerek... Biri si bana Türkiye'nin o ünlü tütününden ikram ederken bir diğeri ise konyak sundu. Keyifli bir ortamdı.²²

Tokutomi'nin buraya kadar belirtilen Türkiye izlenimleri; İstanbul'un fiziki güzelliği, yabancı ve çeşitli yiyecek ve içecekleri, fincan ve kapları içeren yemek kültürü, iklim, tütün gibi göze ve duylara hitap eden objelerle sınırlıdır. Bunlar, farklı bir kültürel ortamdan gelen sıradan bir yabancıнын fark edebileceği türde, genel ve sıradan öğelerdir.

6. Türkler

Tokutomi'nin Türkiye'ye geldiği 1896 yılına değin Japonya'da oluşmuş Türkiye bilgisinden faydalanıp, Türkler hakkında bir genel görüşe sahip olarak İstanbul'a geldiği tahmin edilebilir. Onun bu görüşü kısa ziyareti sırasında daha belirginleşir:

Türkler genelde Japonlar'a karşı arkadaş canlısıdır, samurai kültüründen geldiklerinden çok saygı duyarlar. Türkler, Koreliler'den daha yürekli, Çinliler'den daha milliyetçi, Yahudiler'den daha dürüstler.

¹⁸ 土耳古人はバタにて米を揚げたるものヲ多量ニ喫シ候。 *a.g.e.* s. 329

¹⁹ 土耳古人ハ日本ノ宇治茶ヲ呑む位ノ茶碗ニ珈琲ノ練りたる如き濃厚ノモノヲ食し候。 *a.g.e.* s. 329

²⁰ 何ヨリモ当地ニて眼ニ附クハ果実ニ候 「.....」

其他桃ハ拳ノ如キモノアリと承り候、此は実験不仕候、その他林檎アリ、梨子アリ色々日本ニテナキモノも有之候。 *a.g.e.* s. 330.

²¹ 驚可クキハ気候ノ変ニ候、外套ノ不必要のみか普通ノ服ノテ熱ヲ感シ申候。 *a.g.e.* s. 326.

²² 日本人を珍ラしとや思ひけむ 「.....」

彼ハ土耳古名産ノ紙巻烟草ヲ出シ、遂ニ紳士ガ仏蘭西酒 (コニヤク) を馳走スルやら何やらニて一同興ニ入申候。 *a.g.e.* s. 332.

Öte yandan, ülkenin siyasi durumunun iyi gitmemesi büyük talihsizliktir.²³

Tokutomi, yukarıdaki alıntıdaki değerlendirmesinde Japonya'yı yüksek bir dağın zirvesine yerleştirip, etrafına dizdiği küçük tepelere diğer ülkeleri konumlandırmıştır. Her ne kadar Türkiye'yi, modernleşmede Asya ülkelerinin üzerine koyması ve siyasi olayların iyi gitmediği vurgusu, onun Türkiye'ye bir yakınlık duyduğunu düşündürse de, bu yakınlıkta eşitlik değil, üstten bakış farkedilir. Bunun temel dayanağı ise, bu dönemdeki Japonya'nın modernleşmedeki başarısı olmalıdır. 1850'lerde batılı ülkelerin zorla dayattığı kapitülasyonları kabul etmek zorunda kalan Batılı ülkelere göre geri kalmış Japonya'da 1882'de üç tersane, elli bir ticaret gemisi, elli iki fabrika, on maden ocağı, yetmiş beş mil uzunluğunda demiryolu ağı ve bir telgraf sistemi vardı. 1890 yılına kadar tüm bu mal varlığı defalarca katlanıp arttı.²⁴ Tokutomi'nin 1896 yılındaki İstanbul ziyareti sırasında Japonya modern bir batılı devlet olma iddiasındaydı.

Tokutomi'nin ülke politikası ve Türk askeri üzerine yorumları şöyle devam eder:

Dün Sultan'ın cami ziyaretini izledik. Sultan çok zeki görünüyor. Ne var ki, yardımcısı olacak nitelikte bir başvezir yok. Dahası, artık ülkeyi kurtaracak bir yöntem de yok. Askerlerin ve atların görüntüleri ise çok etkileyiciydi. Böylesine cesur askerlerden oluşan muhteşem bir ordunun yok oluşunu izlemek son derece üzücü.²⁵

Tokutomi'nin Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılacağı öngörüsündeki duygusal yaklaşımı ve Sultan ile Türk askeri konusundaki hayranlığının temeli ise şu satırlar okunduğunda daha netlik kazanacaktır:

Japonlar başta kendilerinininki olmak üzere, tarih ve kültüre, yeniliğin her türlüüne inanılmaz bir ilgi duyuyorlardı. Teknoloji ve sonucu askeri ya da iktisadi güç kavramı da çok ilgilendikleri şeylerdi. Aslında kendi tarihleri de bir bakıma; önce Çin-Kore, ardından Avrupa ve Amerika'dan çağdaş kültür, bilgi, teknik ve yöntemlerin başarılı bir biçimde aktarılarak özümsemesiyle gerçekleştirilen, hızlı çağdaşlaşmanın tari-

²³ 捻して土耳其人ハ日本ニ対シ好意ヲ表シ、且つ日本人の武男ナルヲ尊敬シ居リ候。土耳其人ハ朝鮮人よりも気骨あり、支那人よりも愛国心あり、猶太人よりも正直ナリ、但た国政其の宜しきを失し、此ニ到ル可憐事ニ候。a.g.e. s. 334.

²⁴ Edwin, 1995, s. 19.

²⁵ 昨日ハ皇帝の寺詣日ニ付私共も參觀仕リ候、皇帝は利巧ラシキ面相ナレドモ宰相其人ナク詮方ナキ事と奉存候。立派ナルは景色と兵隊と馬とに候。斯る勇壮ナル兵隊も持たる宝の持ち朽れとは心外千万ニ奉存候。Sugii, 1977, s.325, 326.

hiydi. Onun içindir ki tüm dünyaya olduğu gibi, bizi de üç açıdan değerlendiriyorlardı: Tarih-kültür, teknoloji-güç ve çağdaşlık-yenilik....²⁶

Japonya'nın Meiji Dönemindeki (1868-1912) temel politikası Refah Ülke-Güçlü Ordu (富国強兵) olmuş, bunun yöntemi ise Japon Ruhü-Batı Tekniği (和魂洋才) ile ifade edilmiştir. Böylece, Japonlar öz kültürlerini koruyarak, batılı devletlerin gelişmiş tekniğini alacak ve güçlü ordusu ile öncelikle batıya verdikleri kapitülasyonlardan kurtulacak, sonrasında da ekonomisini geliştirerek refaha erecektir. Bir ada ülkesi olan Japonya'nın gerek ham madde gerekse toprak ihtiyacını gidermek için Meiji döneminde başlayan ana kıtaya taarruzları ileriki yıllarda daha da artacaktır.

5. Sonuç

Tokutomi'nin mektuplarındaki İstanbul'un tüm Türkiye, İstanbul halkının da tüm Türk halkı olarak algılanma yanılığısı göz ardı edilirse 19. yüzyıl Türkiye görüşleri aşağıdaki gibi özetlenebilir:

19. yüzyılda Japonya'da artık olgunlaşmaya başlamış bir Türkiye bilgisinden söz edilebilir. Ne var ki bu iki kutupludur. Birincisi, 16. yüzyılın sonlarından itibaren Batılılar aracılığıyla Japonya'ya ulaşmış ve kökleşmiş olanıdır. Yüzyıllar boyunca savaştığı Türkiye hakkındaki bu görüşlerin nesnelliği son derece şüphelidir. İkinci ise, Türkiye topraklarına ayak basıp, gözlemlerini bilinçli ya da bilinçsizce Japonya'ya aktaran Japonlar'ın oluşturduğu Türkiye bilgisidir. Tokutomi'nin İstanbul ziyareti sırasında yazdığı mektuplardaki 19. yüzyıl Türkiye imgeleri de bu bilginin içinde yer alır.

Tokutomi'nin ziyaret süresinin sekiz günle sınırlı kalmış olmasının, onun Türkiye'yi ve yerel halkı tanınması açısından olumsuz bir etken olduğu yadsınamaz. Ancak, gerek tercüman aracılığıyla, gerekse İstanbul sokaklarında rastlaştığı insanlarla İngilizce ve muhtemelen Fransızca da konuşarak iletişim kurmasıyla bu dezavantajı kısmen giderdiği düşünülmektedir. Yine de, İstanbul'da yerli ve yabancı kişilerle iletişim kursa da, onlardan Türkiye konusunda genel bilgi dışında daha önemli konularda bilgi edinmeyi tercih etmemiştir. Mektuplarında göze hitap eden yabancı öğelerin ağırlıklı yer almasından Tokutomi'nin Türkiye ziyaretinin turistik gezi amacının ötesine geçemediği anlaşılmaktadır. Bu noktalar göz önüne alındığında, dönemin önemli tarihçi ve gazetecisi olarak Türkiye'deki siyasi olayları batı gözlüğü altında değerlendirmesi, İstanbul'da somut olarak elde ettiği düşünülen çeşitli kaynakları kullanmaması, Japonlar'ın Türkler'i tanınması açısından talihsiz bir yaklaşımdır.

²⁶ A. Mete TUNCOKU (Prof. Dr.) "Truva Atı, Mehter, Keriman Halis ve Japonlar" Yeniden İmece Üç Aylık Bilim, Sanat, Kültür Dergisi, Sayı:21. Çanakkale: 2008, s.114-115.

Bununla birlikte, Tokutomi'nin Türkler'e yaklaşımında üstten bakış söz konusudur. Türkler'i iyi niyetli ifadelerle anlatmaya çalışsa da bunun temeli somut bilgiye değil, üç kıtada birçok devlete hükmetmiş Osmanlı İmparatorluğu ve Sultan'ın kudretine duyduğu hayranlıktan kaynaklanmaktadır. Aslında Tokutomi'nin Türk askerinin gücü ve Sultan'ın kudretine genel bir hayranlık dışında Türkiye hakkında somut bilgiler sunmaması 19. yüzyılda Japonya'da bağdaşık Türkiye bilgisinin olmadığını kanıtlar.

KAYNAKÇA

- Apatay, Çetinkaya. (Amiral (e)) *Türk Japon İlişkileri ve Ertuğrul Fırkateyni'nin Öyküsü* İstanbul:Deniz Basımevi Müdürlüğü, 2004.
- Asano, Toshihisa 淺野敏久、Oho, Yukimasa 於保幸正, Kaihotsu, Ichirō 發一郎, *Eds.ets. al.. Liberal Arts in the 21st Century/ Different Culture* 『21 世紀の教養 2 | 異文 I・BUNKA』 Baifukan 培風館, 2000.
- Beasley, W.G. *The Japanese Experience, A Short History of Japan*, Canada :University of California Press, 2000.
- Erdemir, Ali Volkan. *The Japanese View of Turkey during the Meiji Era: A Study Focused on Torajirō Yamada*, (yayımlanmamış doktora tezi), Kyoto Üniversitesi, 2007.
- Erkin, Hüseyin Can. "17. ve 18. Yüzyıllarda Japonya'da Türkiye Bilgisinin Oluşumu" *Tarih ve Toplum*: Sayı 218, Şubat 2002. s.88-98.
- Esenbel, Selçuk (Prof. Dr.) "A Fin de Siècle Japanese Romantic in Istanbul: The Life of Yamada Torajirō and his Toruko Gakan", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, Volume LIX Part 2. University of London:1996. p.237-252.
- Esenbel, Selçuk. "Alacakaranlık Diplomasisi, Japonların Osmanlı İmparatorluğu'na İlgisi" *Tarih ve Toplum*, Sayı 218. Şubat 2002, s.68-82.
- Esenbel S., Nakayama K., Rasim U., Misawa N. (text writers) "History of Friendship between Turkey a Japan" 『日本-トルコ友好史展アジアの西と東を結ぶ 19 世紀のロマン』 Tokyo, organized by Embassy of the Republic of Turkey in Japan, 2003.
- Gomi, F. 五味文彦, Takashi, T. 高埜利彦, Toriumi, Y. 鳥海靖編 vd. *Shōsetsu*

Nihonshi Kenkyū (Detaylı Japon Tarihi Araştırması) 『詳説日本史研究』
Tokyo: Yamagawa Press 東京:山川出版社 1998.

Hoyt, Edwin P. *Japonya- Asker Bir Ulusun İntiharı* (çeviren: Şerif Erol), İstanbul: Sabah Kitapları, 1995.

Japan, An Illustrated Encyclopedia, Tokyo: Kodansha, 1992. 三沢伸生 「オスマン朝と日本」 (MISAWA Nobuo, “Osmanlı Devleti ve Japonya”) 1890 エルトウルル号事件 報告書 (1890 *Ertuğrul Fırkateyni Olayı, Bildiri*) s.17-24. 中央防災会議 (Chuo Bousai Kaigi) 2005.

Nihon Kokugo Jiten 日本国語辞典 (Japonca Sözlük) 第十四卷 14. Sayı 小学館 (Shogakkan Yayınları) 昭和 50 年 1975.

Sugii, Mutsurō 杉井六郎 *Tokutomi Sohō no Kenkyū (Totukomi Sohō Üzerine Araştırma)* 『徳富蘇峰の研究』 Tokyo: Housei U.P. 1977.

Tuncoku, A. Mete (Prof. Dr) “Truva Atı, Mehter, Keriman Halis ve Japonlar” *Yeniden İmece Üç Aylık Bilim, Sanat, Kültür Dergisi*, Sayı:21. Çanakkale: Aralık 2008 s.114-115.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.win2pdf.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.
This page will not be added after purchasing Win2PDF.